

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

спеціальність	054 Соціологія	обов'язковість дисципліни	обов'язкова
освітня програма	Соціологія	факультет	Факультет менеджменту, адміністрування та права
освітній рівень	перший (бакалаврський)	кафедра	ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін

ВИКЛАДАЧ

Воронянський Олександр Володимирович

Вища освіта – спеціальність історія та суспільствознавство

Науковий ступень - кандидат історичних наук 07.00.01 Історія України

Вчене звання – професор

Досвід роботи – 35 років

Показники професійної активності з тематики курсу:

- співавтор 4 профільних підручників та 3 посібників;
- автор 10 методичних розробок в галузі політичних наук;
- автор понад 50 фахових публікацій у галузі політичних наук (включаючи закордонні) та понад 250 публікацій наукового характеру в галузі суспільствознавства;
- співавтор 2 монографій з політичної проблематики;
- член організаційних комітетів ряду наукових, науково-практичних і науково-методичних конференцій та круглих столів; редактор та головний редактор ряду збірників наукових праць.

Телефон	0686077114	електронна пошта	voronyansky@btu.kharkov.ua	дистанційна підтримка	Moodle

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНЮ КОМПОНЕНТУ (ДИСЦИПЛІНУ)

Мета	забезпечити формування у студентів глибоких знань з функціонування політичної сфери життєдіяльності соціуму, формування у майбутніх соціологів навичок дослідження взаємовідносин між політичними та соціальними інститутами
Формат	лекції, семінарські заняття, самостійна робота
Специфічні результати навчання і форми їх контролю	знати: - проблематику взаємовідносин між політикою та суспільством, політичними та соціальними інститутами (ЗК08, СК02); - теоретичні методи дослідження проблем інструменталізації політичних форм в контексті соціального середовища (СК02, СК03); - основи новітніх тенденцій в розвитку сучасної соціології політики (СК02, СК03) вміти : - аналізувати та відокремлювати основні проблемні галузі в політичному житті суспільства (РН02); - визначати специфіку взаємодії політикою та суспільством, політичними та соціальними інститутами (РН03); - виявляти домінуючі тенденції політичного процесу в контексті професійних задач (РН04)
Обсяг і форми контролю	4 кредити ECTS (120 годин): 30 годин лекції, 30 годин семінарські заняття, 60 годин самостійні заняття; модульний контроль (2 модулі); підсумковий контроль – екзамен.
Вимоги викладача	вчасне та якісне виконання завдань, активність, командна робота
Умови зарахування	згідно з навчальним планом

ВІДПОВІДНІСТЬ СТАНДАРТУ ОСВІТИ І ОСВІТНІЙ ПРОГРАМИ

Компетенції	ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій. СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.	Результати навчання	РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми. РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі. РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ (ДИСЦИПЛІНИ)

Модуль 1. Інституційні основи політичної системи суспільства

Лекція 1.	Соціологія політики в системі суспільних наук	Семінарське заняття 1 (СЗ 1)	Соціологія політики в системі суспільних наук	Самостійна робота	Соціологія політики як наука та навчальна дисципліна. Предмет, методологія. Проблемне поле і методи соціології політики. Статус соціології політики в системі соціологічних наук. Системний і структурно-функціональний аналіз політики. Проблеми держави, політики, влади і політичної участі в структуралізмі та постструктуралізмі.
Лекція 2.	Класичні соціологічні теорії політики кінця XIX – XX ст.	СЗ 2	Класичні соціологічні теорії політики кінця XIX – XX ст		Політика та влада як об'єкт соціології кінця XIX – початку XX століття. Основні школи і напрями політичної соціології. Теорія демократії й диктатури пролетаріату.. Елітисцька концепція політики В.

				Парето і Г. Моска. Поняття політичної еліти та маси. Теорії рівноваги та політичного лідерства В. Парето.
Лекція 3.	Політичні системи	С3 3	Політичні системи	Політична система як механізм формування та функціонування влади в суспільстві. Сутність, функції, структура та закономірності еволюції політичної системи. Динаміка політичної системи в суверенній Україні в контексті конкуренції ресурсозабезпечених груп. Проблема критеріїв класифікації політичних систем.
Лекція 4-	Держава як соціально-політичний інститут	С3 4	Держава як соціально-політичний інститут	Держава й державна влада: соціологічний аспект. Структура держави. Динаміка форм держави (форми державного устрою та форми державного правління) як процес інституціоналізації балансу потенціалів соціальних груп.
Лекція 5	Держава в політичній системі суспільства	С3 5	Держава в політичній системі суспільства	Основні підходи до визначення соціальної ролі держави. Ідея правової держави в історії політичної думки. Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства. Державний суверенітет та проблема його реалізації. Держава і нація. Громадянин як суб'єкт реалізації державного суверенітету.
Лекція 6.	Національна держава як соціальний інститут	С3 6	Національна держава як соціальний інститут	Ідея національної держави в історії політичної думки. Основні сучасні теорії націєтворення. Взаємозв'язок держави національного типу та політичних прав особистості. Співвідношення національного та державного суверенітету.
Лекція 7.	Громадсько-політичні організації та рухи	С3 7	Громадсько-політичні організації та рухи	Громадсько-політичні організації та рухи: мета, причини і організаційно-структурне забезпечення їх діяльності. Типи та форми об'єднань, різні підходи до їх класифікації: традиційні, релігійні, кооперативні, професійні, молодіжні, жіночі, пацифістські, альтернативного способу життя. Нові соціальні рухи. Об'єктивні та суб'єктивні передумови їх виникнення. Політизація нових жіночих та молодіжних організацій, демократичних форумів. Соціально-політичні об'єднання і рухи в Україні, історичні передумови виникнення.
Лекція 8.	Політичні партії та партійні системи	С3 8	Політичні партії та партійні системи	Партія як політична організація: сутність, соціальні функції, структура. Типологія політичних партій в контексті соціологічного аналізу. Партійна система

					як соціальний інститут. Проблема «олігархізації» політичних організацій. Типологія партійних систем. Співвідношення типу партійної системи та форми державного правління.
Лекція 9.	Вибори: соціологічний аспект. Виборчі системи	СЗ-9	Вибори: соціологічний аспект. Виборчі системи		Поняття, функції та сутність виборів. Вибори як соціальний інститут. Види виборів. Соціологія виборчого процесу. Абсентеїзм як соціальний феномен. Поняття виборчої системи. Класифікація виборчих систем. Співвідношення виборчої системи, типу партійної системи та форми державного правління.
Модуль 2. Політичні процеси в контексті соціальних відносин					
Лекція 10.	Політичне лідерство як соціальний феномен	СЗ 10	Політичне лідерство як соціальний феномен		Поняття природи та соціальної сутності політичного лідерства. Основні підходи до аналізу феномену політичного лідерства. Типологія політичного лідерства. Феномен вождизму та особливості політичного лідерства в тоталітарному суспільстві. Політичне лідерство в сучасній Україні.
Лекція 11.	Політичні еліти в контексті динаміки соціальних відносин	СЗ 11	Політичні еліти в контексті динаміки соціальних відносин		Поняття, роль та соціальні функції політичної еліти. Теорії політичних еліт. Типологія політичних еліт. Політична еліта та державна бюрократія. Проблема мінімізації впливу феномену владної ренти на потенціал політичної організації. Системна роль контреліти. Місце та роль еліт у виникненні кризових явищ у суспільстві.
Лекція 12	Групи інтересів	СЗ 12	Групи інтересів		Політичні інтереси особи. Форми та рівні політичної участі індивідів у політиці. Групові інтереси. Проблема цілісності груп. Групи інтересів і групи тиску: формування і взаємодія. Соціологічна концепція В.Парето та концепція тиску соціальних груп в боротьбі за державну владу А.Бентлі, Д.Трумена. Класифікація та функції груп інтересів.
Лекція 13	Соціокультурний вимір політики	СЗ -13	Соціокультурний вимір політики	Самостійна робота	Політична свідомість і політична соціалізація особистості. Інститути політичної соціалізації. Політична ідеологія як стрижень політичної культури суспільства. Функції політичної культури. Політичні комунікації. Механізм формування і виявлення громадської думки. Політична культура в умовах соціально неоднорідного суспільства.

					Поняття, сутність та соціальні функції політичного конфлікту. Причини політичних конфліктів. Типологія конфліктів. Політичний конфлікт як рушійна сила політичної трансформації.
Лекція 14.	Політичний конфлікт як результат соціальної взаємодії	С.з. 14	Політичний конфлікт як результат соціальної взаємодії		
Лекція 15	Міжнародні політичні відносини: соціологічний аспект.	С.з. 15	Міжнародні політичні відносини: соціологічний аспект.		Поняття та соціальні функції міжнародних політичних відносин. Історичні види систем зовнішніх відносин. Основні школи геополітики. Проблема переходу від монополярного світу до багатополарності. Україна в системі міжнародних відносин. Національні інтереси України та проблема їх реалізації на міжнародній арені.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА ТА МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Література	1. Воронянський О. В., Зайончковський Ю.В., Романова С.С. Політологія з модулем «Україна, Європа, світ»: підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків, ХНУБА, 2021. 240 с.	Методичне забезпечення	1. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. Тернопіль: Видавничополіграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
	2. Воронянський О. В. , Кулішенко Т.Ю., Скубій І.В. Політологія: підручник. Харків, ХНТУСГ імені Петра Василенка, 2017. 180с.		
	3. Воронянський О. В. Політичні інститути: механізм формування в конкурентному середовищі / О. В. Воронянський // Сучасне суспільство. 2014. Вип. 1. С. 15-28.		
	4. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму/ О.Г.Злобіна, М.О.Шульга, Л.Д. Бевзенко та ін.; за наук.ред. О.Г.Злобіної. Київ: Інститут соціології НАН України, 2016. 276 с.		

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

СИСТЕМА		БАЛИ	ДІЯЛЬНІСТЬ, ЩО ОЦІНЮЄТЬСЯ
Підсумкове оцінювання	100 бальна ECTS (стандартна)	до 50	50% від усередненої оцінки за модулі
		до 50	підсумкове тестування
Модульне оцінювання	100 бальна сумарна	до 50	відповіді на тестові питання
		до 20	усні відповіді на лабораторно-практичних заняттях
		до 30	результат засвоєння блоку самостійної роботи

НОРМИ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Всі учасники освітнього процесу (в тому числі здобувачі освіти) повинні дотримуватися кодексу академічної доброчесності та вимог, які прописані у положенні «Про академічну доброчесність учасників освітнього процесу ДБТУ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, поважати гідність один одного, проявляти доброзичливість, чесність, відповідальність.